

Till läsningen: 7 **t** har bst på båda sidor, likaså 13 **t**, vars högra bst ligger i en fördjupning men synes säker. Nedre delen av hst i 11 **a** ligger i en spricka. I 23 **æ** finnas endast svaga spår av bst t. h. om hst. Nedre punkten i sk efter 26 **r** sitter lågt och består i likhet med övre pricken av en uthuggen, naturlig fördjupning.

Säves läsning överensstämmer med ovanstående utom 14 **i**, Ljunggrens likaså utom 14 **i** och 22 **b**. Liljegren, som följer Thams uppteckning efter Wilszman, har 8 **k**, 14 **i**, 22 **b**, 23 **a** samt dessutom alla sk markerade med tre punkter, men det första utelämnat. Brusewitz läser 14 **i**. Torins läsning överensstämmer med den ovan meddelade.

Namnet *Rani* finns ej belagt i andra runinskrifter. Lundgren o. Brate anför endast några få svenska belägg från medeltiden. Det är bekant ur Snorres Haraldz saga ins hárfagra, kap. 13 och 17, som namn på en av Haralds svenska motståndare, *Hrani gauzki*, av sveakonungen Erik tillsatt som jarl över området »í milli Svínasundz ok Gautelfar», sedermera död i strid mot Harald. På Island har namnet varit mindre brukat; i Norge har det varit tämligen vanligt.

Angående den Peter, till vars minne stenen ristats, har E. Fischer (*Västergötlands kyrkliga konst under medeltiden*, 1920), under hänvisning till några andra ristningar från trakten, bl. a. Vg 86 (från Edåsa, av Fischer felaktigt hänförd till Rådene) och en runinskrift på en nu försvunnen träbåge över ingången till koret i Rådene gamla, nu rivna kyrka: **biriki : biritā : bætær : ok : ækhi : kyrþi kirkuan : asur : ok : skuli : ok : þorþr : ok : knar : i siutrsta** : (Peringskiölds *Monumenta*) satt ifråga, att det är samme man som omtalas i samtliga dessa inskrifter, och att denne skulle ha varit en på trakten anlita och verksam stenmästare. Motiveringen för denna åsikt är icke övertygande.

Södra Kyrketorps sn, kyrkogården, se s. 162.

Torbjörntorps sn, kyrkan.

I Torins Register 1875 över försvunna runstenar finns en notis »*Torbjörntorps kyrka* i tornet». Flera romanska gravstenar förvaras i kyrkans torn, och ett par korta liljestenar finnas inmurade i tornets innervägg. Några runor äro dock enligt H. Jungner icke synliga.

94. Ugglums sn, kyrkogården. Nu i Statens historiska museum.

Pl. 74.

Litteratur: B 939, L 1632. E. Brenner i KB F 1 4 b, bl. 373; J. Peringskiöld, *Monumenta* 9, bl. 39; O. Celsius, *Svenska runstenar* (KB F m 60) 1, s. 260; A. H. Wrangel 1742 i UUB R 554; P. E. Lindskog, En korrekt beskrifning om Skara stift 2 (1813), s. 148; *Kyrkoinventarium* 1829 (ATA); G. Brusewitz, *Westergötland* 1860, s. 23 f. (ATA); P. A. Säve, *Berättelse* 1863, s. 55 f. (ATA, tr. i ATS 3, 1873, s. 125 f.); Joh. W. Warholm, *Brev* 1/6, 21/7 1864 t. B. E. Hildebrand (SHM, inv. bil.); A. A. Afzelius, *Brev* 10/8 1864 t. VHAA (SHM, inv. bil.); H. Hildebrand i ATS 2 (1869), s. 360, *Sveriges medeltid* 3 (1898–1903), s. 421; H. Werner, *Grafstenar från Medeltiden i Westergötland*, s. 8 (odat. hs, ATA); E. Brate o. S. Bugge, *Runverser* (i: ATS 10, 1887–91), nr 132; A. Blomberg, *Några anteckningar om Gudhems församling i Västergötland* (1916), s. 19; H. Jungner, *Gudinnan Frigg och Als härad* (1922), s. 411; S. Gardell, *Gravmonument från Sveriges medeltid* 1 (1937, rev. 1945), nr 687; I. Lindquist, *Västgötalagens litterära bilagor* (1941), s. 28.

Äldre avbildningar: E. Brenner, bläckteckning 1669 el. 1670 (i KB F 1 4 b, bl. 373), 2 träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta*, det ena, sign. av J. Hadorph och P. Törnewall, jämväl i B 939); Wrangel, bläckteckning (i a. a.); Brusewitz, bläckteckning (i a. a. s. 25); Säve, bläckteckning (i a. a.); Werner, laverad blyertsteckning (i a. a.).

Denna kistformiga gravsten med reliefhuggen runinskrift tillhör (liksom Vg 95) sedan 1864 Statens historiska museum (inv. nr 3.276).

Stenen har, liksom Vg 95, ursprungligen legat på Ugglums kyrkogård, där »en Gref DelaGardies betient långesedan skolat afritat denn» (Wrangel 1742). De la Gardies handgångne torde i detta fall ha varit J. Hadorph och sannolikt Antikvitetskollegiets ritare Elias Brenner, av vars hand en bläckteckning ännu

Fig. 138. Vg 94. Ugglums sn, kyrkogården. Efter teckning av Brenner.

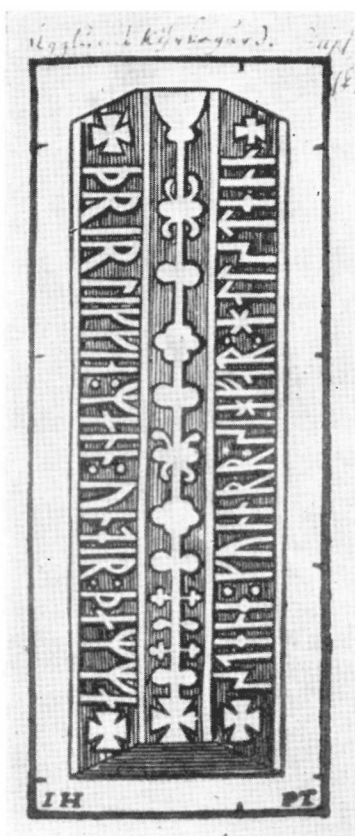

Fig. 139. Vg 94. Ugglums sn, kyrkogården. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta (B 939).

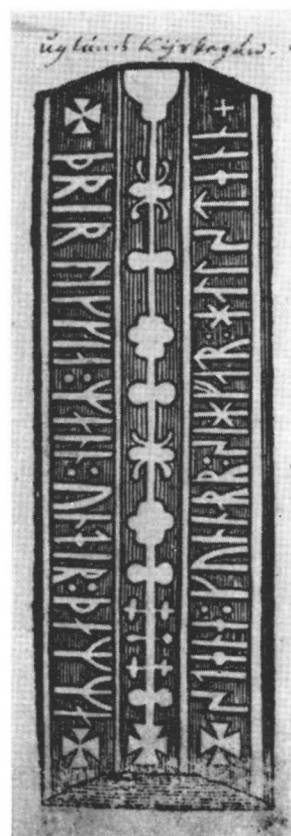

Fig. 140. Vg 94. Ugglums sn, kyrkogården. Efter träsnitt i Peringskiölds Monumenta.

finns i behåll. Även P. E. Lindskog anger (1813) stenens plats vara »På Ugglums kyrkogård». I kyrkoinventariet 1829 uppges såväl denna sten som Vg 95 vara flyttade: »på ömse sidor af lilla vapenhusdörren stå i muren insatte tvänne Runstenar med runskrift, hvilka blifvit tagne på Kyrkogården». År 1820 företogos vissa reparationer av kyrkan, och det bör ha varit vid detta tillfälle, som de båda stenarna fingo sin plats som dörrposter i den nu igenmurade kordörren eller östra ingångsdörren.

Sandsten. Längd 1,90 m., bredd 0,57 m. Stenens överdel är trefasad. Mittfasen upptages av ett stiliserat livsträdsornament med korsformig avslutning i toppen. Sidofaserna äro upptagna av runinskriften.

Inskrift:

✠ **prir : liggia : mænn : undir : þemma : ✠**

✠ **stene : gunnarr : sihvatr : hallstenn ✠**

Prir liggia mænn undir þemma stene, Gunnarr, Sighvatr, Hallstenn.

»Tre män ligga under denna sten, Gunnar, Sigvat, Hallsten.»

Till läsningen: Inskriften är mycket tydlig och på varje punkt säker. 2 **r** och 4 **r** ha förlorat nedre delarna genom vittring; även i det följande sk har nedre punkten gått förlorad. — På Brenners teckning äro r. 7 och 8 ostungna, likaså r. 39. R. 24 har uppfattats som **æ**, men sk efter denna runa har utelämnats. Samma läsning har B 939, dessutom har r. 34 lästs **r**, alltså utan **a**-bst.

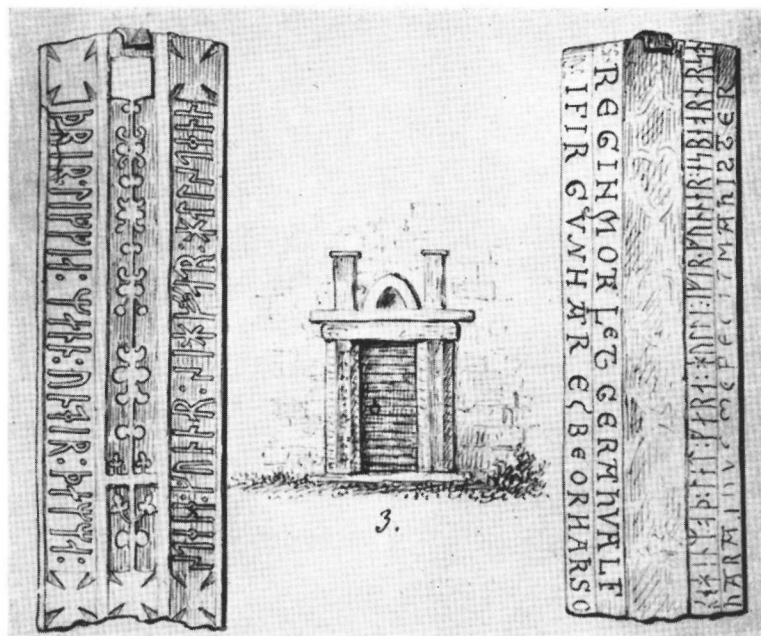

Fig. 141. Vg 94 och 95. Ugglums sn, kyrkogården.
Efter teckning av Säve, visande stenarnas placering som dörrposter.

En formulering, som påminner om denna, återfinns på det s.k. Botkyrkamonumentet, Sö 286, där det står ristat om den döde: **har + likr + han + ynti + steni + þeimi +**. Ordföljden i Vg 94 betingas väl av att en högtidlig, rytmisk formulering av inskriften är åsyftad. Bugge uppfattar den som versifierad och upptager inskriften bland »svenska runverser». Han tillägger: »Vi har da vel her det yngste Exempel paa stavrimede Vers i en svensk Runeindskrift».

Om namnen *Sighvatr* och *Hallstenn* se Sö 317 och Sö 271. Om dubbelteckning av långt konsonantljud se I. Lindquist, *Västgötalagens litterära bilagor* (1941), s. 28.

95. Ugglums sn, kyrkogården. Nu i Statens historiska museum.

Pl. 75.

Litteratur: B 938, 940, L 1636. E. Brenner i KB F 14 b, bl. 374; J. Peringskiöld, Monumenta 9, bl. 39 b; O. Celsius, Svenska runstenar (KB F m 60) 1, s. 259; J. N. B. [von] Abrahamson, Märkeligheter paa Runestene (i: Antiquariske Annaler 2, 1815), s. 151; Kyrkoinventarium 1829 (ATA); J. G. Liljegren, Runlära (1832), s. 148; G. Brusewitz, Westergötland 1860, s. 24 (ATA); P. A. Säve, Berättelse 1863, s. 55 f. (ATA, tr. i ATS 3, 1873, s. 125); Joh. W. Warholm, Brev ¹/₆, ²¹/₇ 1864 t. B. E. Hildebrand (SHM, inv. bil.): A. A. Afzelius, Brev ¹⁰/₈ 1864 t. VHAA (SHM, inv. bil.); G. Stephens, ONRM 1 (1866–67), s. 459 f.; H. Hildebrand i ATS 2 (1869), s. 360, Sveriges medeltid 3 (1898–1903), s. 420 f.; H. Werner, Grafstenar från Medeltiden i Westergötland, s. 3 (odat. hs, ATA); O. v. Friesen, Anteckningar (UUB); A. Blomberg, Några anteckningar om Gudhems församling i Västergötland (1916), s. 19, s. 63 f.; S. Gardell, Gravmonument från Sveriges medeltid 1 (1937, rev. 1945), nr 688.

Äldre avbildningar: E. Brenner, bläckteckning 1669 el. 1670 (i KB F 14 b, bl. 374); J. Hadorph och P. Törnwall, 2 träsnitt (i Peringskiölds Monumenta samt i B 938 och 940, det sistn. osign.); osign. träsnitt (i UUB R 559, ej samma som föreg.); Liljegren, Runlära, pl. 6; Brusewitz, bläckteckning (i a. a., endast bokstavsskriften); Säve, bläckteckning (i a. a., återgiven i Stephens a. a. och Gardell a. a. 2, 1937, rev. 1946, s. 56).

Denna kistformiga gravsten med runinskrift förvaras nu i Statens historiska museum, inv.nr 3.276.

Stenen har, i likhet med Vg 94, ursprungligen legat på Ugglums kyrkogård, intill dess den, sannolikt år 1820, apterades till dörrpost i den nu igenmurade, östra ingångsdörren till kyrkan. Till Statens historiska museum förvärvades den (liksom Vg 94) år 1864.